

כב:כד וְהוֹצֵאתָ֥ם אֶת-שְׁנֵיהֶ֖ם אֶל-שַׁ֣עַר | הָעִ֑יר הַהִ֣וא וּסְקַלְתֶּ֣ם אֹתָ֗ם בָּאֲבָנִים֙ וָמֵ֔תוּ אֶת-(הנער) הַנַּעֲרָ֕ה עַל-דְּבַר֙ אֲשֶׁ֣ר לֹא-צָעֲקָ֔ה בָּעִ֖יר וְאֶת-הָאִ֑ישׁ עַל-דְּבַ֣ר אֲשֶׁר-עִנָּ֔ה אֶת-אֵ֖שֶׁת רֵעֵ֑הוּ וּבִעַרְתָּ֥ הָרָ֛ע מִקִּרְבֶּֽךָ׃

האם באמת הטעם שֶׁהִיא חייבת מיתה הוא מפני שלא צעקה בעיר? הלא הסיבה שחייבת מיתה היא מפני שעשתה עבירה ברצונה. אלא מאי – איך אנחנו יודעים שהייתה מזידה ולא נאנסה, מכך שלא צעקה.

האם זה מספיק? האם בית דין באמת יכולים להרוג נבעלת ברצון על פי הוכחה זו שלא צעקה? הלא צריך התראה? והרי הפסוק שלנו הוא אחד מהמקורות להצריך התראה, כדאיתא בילקוט שמעוני (פרשת משפטים, רמז שכו): "מִנַּיִן לְהַתְרָאָה מִן הַתּוֹרָה... דְּבֵי רַבִּי תְּנָא, 'עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא צָעֲקָה בָעִיר', עַל עִסְקֵי דִּבּוּר".

ומה כלול בהתראה? כתוב בסנהדרין מ: ששואלים את העדים: "התריתם בו? קיבל עליו התראה? התיר עצמו למיתה? המית בתוך כדי דיבור?". ופירש רש"י: "'התיר עצמו למיתה' – שכשהתריתם בו אל תעבור שאתה מתחייב מיתה פלונית, הוא אומר: על מנת כן אני עושה. דאם לא הפקיר עצמו אינו נהרג, כדלקמן".

ואם כן, בנדון שלנו, אם כבר התרו בה, וגם כבר אמרה "על מנת כן אני עושה", מה נפקא מינה אם צעקה או לא צעקה? אפילו אם צעקה, כבר אמרה שעושה במזיד ועל מנת להרג!

כב:כד וְהוֹצֵאתָ֥ם אֶת-שְׁנֵיהֶ֖ם אֶל-שַׁ֣עַר | הָעִ֑יר הַהִ֣וא וּסְקַלְתֶּ֣ם אֹתָ֗ם בָּאֲבָנִים֙ וָמֵ֔תוּ אֶת-(הנער) הַנַּעֲרָ֕ה עַל-דְּבַר֙ אֲשֶׁ֣ר לֹא-צָעֲקָ֔ה בָּעִ֖יר וְאֶת-הָאִ֑ישׁ עַל-דְּבַ֣ר אֲשֶׁר-עִנָּ֔ה אֶת-אֵ֖שֶׁת רֵעֵ֑הוּ וּבִעַרְתָּ֥ הָרָ֛ע מִקִּרְבֶּֽךָ׃

האם באמת הטעם שֶׁהִיא חייבת מיתה הוא מפני שלא צעקה בעיר? הלא הסיבה שחייבת מיתה היא מפני שעשתה עבירה ברצונה. אלא מאי – איך אנחנו יודעים שהייתה מזידה ולא נאנסה, מכך שלא צעקה.

האם זה מספיק? האם בית דין באמת יכולים להרוג נבעלת ברצון על פי הוכחה זו שלא צעקה? הלא צריך התראה? והרי הפסוק שלנו הוא אחד מהמקורות להצריך התראה, כדאיתא בילקוט שמעוני (פרשת משפטים, רמז שכו): "מִנַּיִן לְהַתְרָאָה מִן הַתּוֹרָה... דְּבֵי רַבִּי תְּנָא, 'עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא צָעֲקָה בָעִיר', עַל עִסְקֵי דִּבּוּר".

ומה כלול בהתראה? כתוב בסנהדרין מ: ששואלים את העדים: "התריתם בו? קיבל עליו התראה? התיר עצמו למיתה? המית בתוך כדי דיבור?". ופירש רש"י: "'התיר עצמו למיתה' – שכשהתריתם בו אל תעבור שאתה מתחייב מיתה פלונית, הוא אומר: על מנת כן אני עושה. דאם לא הפקיר עצמו אינו נהרג, כדלקמן".

ואם כן, בנדון שלנו, אם כבר התרו בה, וגם כבר אמרה "על מנת כן אני עושה", מה נפקא מינה אם צעקה או לא צעקה? אפילו אם צעקה, כבר אמרה שעושה במזיד ועל מנת להרג!

פרשת **כי תצא** שנת תשפ"ו

תירוצים

יש לנו חמשה תירוצים.

א. תירוצו של **ר' חיים שטרן** (ביתר עילית) מיוסד על **הבעל הטורים** שכתב, "ואף אם יראה ממנו היתה יכולה לומר מחמת צער בתולים צועקת." על פי זה יכול לתרץ דאפילו אם קבלה התראה ומסרה עצמה למיתה, כל זה עשתה משום שהייתה מתייראה מן המאנס, אבל אין שום טענה למה לא צעקה, שיכולה לומר להמאנס שהוא מחמת צער בתולים.

יש להקשות על זה, שמאותו טעם, גם מה שצעקה אין שום ראיה שהייתה באונס, שמא צעקה משום צער בתולים. מכל מקום אפשר דנשאר לנו ספק, וא"א לסקול אותה בבית דין מחמת ספק. ויש לעיין בזה, מאחר שמסרה עצמה למיתה לכאורה כבר יש לנו ראיה ברורה דהיא מזידה, וצריך ראיה ברורה כנגדה, ולא מספיק איזה ספק. ויש לעיין.

ב. **ר' אהרן שפירא** (ביתר עילית) הראה לי מקום ב"**הכתב והקבלה**" שהקשה בדיוק קושייתנו. ויש לו שם חידוש נפלא מיוסד על הגמרא בכתובות (דף נא ע"א) שלשיטת רבא תחילתה באונס וסופה ברצון נחשבת אונס ואינה אסורה לבעלה. ואף על פי שהגמרא שם מדברת שתחילת הביאה עצמה באונס, חידש הכתב והקבלה דלעניין חיוב מיתה שייך "תחילתו באונס" גם לפני הביאה, ולכן יכול להיות שהיא קבלה את ההתראה וגם מסרה עצמה למיתה וכולו נחשב אונס אם קודם לזה הייתה אנוסה. ולכן כל שצעקה מתחילת הסיפור יש מקום לפטור אותה ממיתת בית דין. עיין שם שהביא סמך לפירושו מתרגום יהונתן. מכל מקום הוא חידוש גדול הרבה מאוד.

ג. נ"ל לתרץ הפוך: בדרך כלל, מי שכבר קיבל התראה ומסר עצמו למיתה אפשר להתחרט ולא יעשה את העבירה. ובשאר עבירות מה שהוא עצמו המשיך ועשה את העבירה הוא הוכחה גמורה שעומד בהחלטתו הראשונה. אבל אישה שזינתה שלא עשתה מעשה בעצמה, רק הניחה לאחר לעשות את המעשה בה, אפילו אחר קבלת התראה צריכים אנו איזה הוכחה שלא התחרטה ועדיין כוונתה לעשות את העבירה בכוונה. ומה שלא צעקה זה מספיק לנו לדעת שעומדת בדיבורה שרצתה לעשות האיסור בכוונה.

אחר שכתבתי תירוץ זה, הראה לי **ר' יצחק בן זקן** (חבר כולל ידיעת התורה) שהייתי מתכוון לדברי הרב **שמשון רפאל הירש זצ"ל** בפירושו על החומש.

כל שלשה תירוצים אלו מיוסדים על ההנחה שהפסוק בא ללמד אותנו איך לדעת שעשתה את העבירה בכוונה. אבל באמת כל זה אינו מיישב את הקושיא לגמרי, דסוף סוף זה לא עיקר האיסור שעליו חייבת מיתה, רק פרט אחד בהתליך בירור הדין. ואפילו אם פרט זה נחוץ, עדיין לא נראה שיכול לפרש כן פשטות הפסוק "עַל-דְּבַר֙ אֲשֶׁ֣ר לֹא-צָעֲקָ֣ה בָעִ֔יר," דמשמע דהאי-צעקה הוא החטא עצמו, כמו שכתוב אותו ביטוי אצל האיש, "עַל-דְּבַ֞ר אֲשֶׁר-עִנָּ֣ה אֶת-אֲשֶׁ֗ת רֵעֵ֛הוּ".

אבל מצד שני, כבר פירש חטאם בפסוק, ולא צריך לחזור עליו. ולכן מסתבר שכל הכתוב בא רק לדרוש ממנו איזה פרט להלכה. אבל אם כן, עדיין חסר לנו פירוש למה חזר וכתב אצל האיש: "עַל-דְּבַ֞ר אֲשֶׁר-עִנָּ֣ה אֶת-אֲשֶׁ֗ת רֵעֵ֛הוּ".

ד. **ר' אריה בלאק** (חבר כולל ידיעת התורה) הציע שאפשר דאין הכי נמי, לדיני סקילה אין שום נפקא מינה בצעקתה, רק צריך הפסוק ללמד לנו את הכללים מה נחשב אונס ומה לא לעניין שאר הלכות, כגון לאסור על בעלה, הפסדת כתובתה, וקנס אונס ומפתה.

ר' בלאק עצמו הסכים שפירוש זה רחוק, להוציא קרא מפשוטו, שהיה יכול הפסוק לכתוב כן בפסוקים הבאים המדברים לעניין קנס.

מכל מקום כתבתי דבריו, מפני שמצאתי **ברמב"ם** (הלכות נערה בתולה א:ב) שנראה שכן למד מן הפסוק לשאר דינים; שלעניין דיני קנסות של אנוסה ומפותה כתב: "וְאֵי זֶה הוּא מְפַתֶּה וְאֵי זֶה הוּא אוֹנֵס. מְפַתֶּה לִרְצוֹנָהּ. אוֹנֵס שֶׁבָּא עָלֶיהָ בְּעַל כָּרְחָהּ. כָּל הַנִּבְעָלֶת בַּשָּׂדֶה הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת אֲנוּסָה וְדָנִין אוֹתָהּ בְּדִין אֲנוּסָה עַד שֶׁיְּעִידוּ הָעֵדִים שֶׁבִּרְצוֹנָהּ נִבְעֲלָה. וְכָל הַנִּבְעֶלֶת בָּעִיר הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת מְפֻתָּה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא זָעֲקָה עַד שֶׁיְּעִידוּ הָעֵדִים שֶׁהִיא אֲנוּסָה, כְּגוֹן שֶׁשָּׁלַף לָהּ חֶרֶב וְאָמַר לָהּ אִם תִּזְעָקִי אֲהָרֵג אוֹתָךְ." ופשוט שלמד גדרים אלו מהפסוקים שלנו.

אין מכאן ראיה שלמד שמילים אלו בפסוק נאמרו **רק** לדיני קנסות ולא לדיני נפשות, אבל כן מצאנו שיש בפסוק זה נפקא מינה לשאר עניינים.

מה שמעניין מאוד, שגם על זה השיג **הראב"ד:** "חיי ראשי איני יודע מה תועלת יש בה, אם יש שם עדים יבאו ויעידו, ואם אין שם עדים קנס אין שם", ועיין כסף משנה שתירץ קושייתו. ולא הרגישו שקושייתו בעיקרון היא על הפסוק ולא על הרמב"ם!

ה. **ר' שמואל קלצקין** (חבר כולל ידיעת התורה) תירץ שבאיסור ערווה האישה לא עשתה את המעשה כנזכר לעיל, והחלק שלה באיסור הוא מה שהניחה לו לעשות איסור עמה. והתורה מבטאת את הרצון שלה במה שלא צעקה, רוצה לומר שלא התנגדה לו. ולאו דווקא צעקה, אלא הוא הדין כל התנגדות.

ולעניות דעת, תירוץ זה הוא היותר נכון להפשטות של הפסוק, שעל ידו מובן שבאמת החיוב שלה " עַל-דְּבַר֙ אֲשֶׁ֣ר לא-צָעֲקָ֔ה בָּעִ֖יר," שזה החלק שלה בהאיסור.

לתגובות או להצטרף לרשימת התפוצה בדוא"ל, שלחו הודעה ל-shaisavraham@gmail.com